

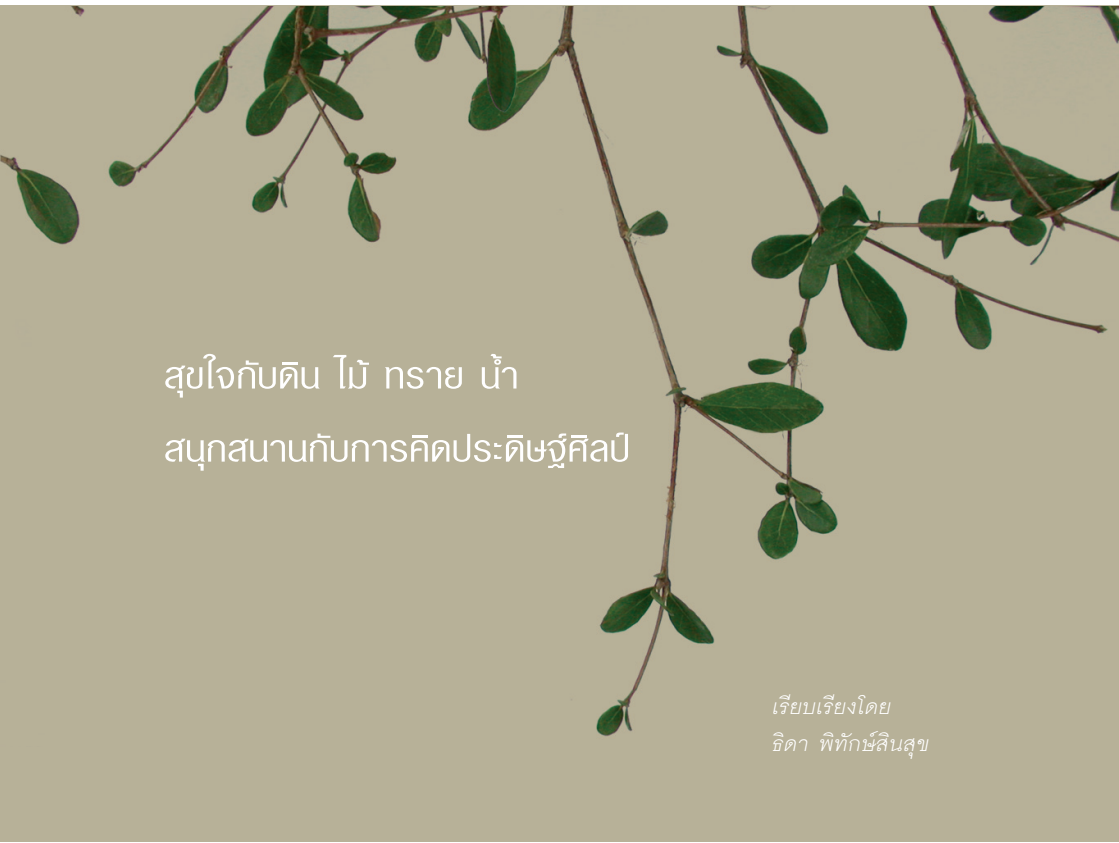
สุขใจกับดิน ไม้ ทราย น้ำ

สนุกสนานกับการคิดประดิษฐ์ศิลป์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื

สุขใจกับดิน ไม้ ทราย น้ำ
สนุกสนานกับการคิดประดิษฐ์ศิลป์

เรียบเรียงโดย
ธิดา พิทักษ์สินสุข

หากเราให้เด็กได้อยู่ ได้เล่น ได้คลุกคลี
กับดิน ไม้ ทราย น้ำ อย่างสุขใจ เราจะวางใจ
ที่จะฝากโลกธรรมชาติทิ้งไว้ไว้กับเด็ก

นิทรรศการดิน ไม้ ทราย น้ำ

ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ๒๕๔๗

สร้างสรรค์กิจกรรมโดย
โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว
โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก
โรงเรียนเพลินพัฒนา

โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัย)
โรงเรียนอนุบาลประจักษ์นันทนิจ

การได้เล่นอย่างสุขใจ สำคัญอย่างไรต่อเด็ก

สำหรับเด็กในช่วงปฐมวัย “การเล่น” มีความสำคัญต่อชีวิต และการเติบโตของพัฒนาการชีวิตไม่น้อยไปกว่า อากาศ อาหาร และน้ำ ที่เป็นเครื่องบำรุงเลี้ยงร่างกายให้เติบโตใหญ่

การเล่น จึงเป็นสาระสำคัญในการทำความรู้จักกับโลกแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติ วัตถุ และกฎเกณฑ์ ต่างๆ ที่มีมนุษย์สร้างขึ้น รวมไปถึงการสำรวจและทำความรู้จักกับศักยภาพทั้งหลายที่มีอยู่ในตน ตลอดจนภาวะอารมณ์ที่แตกต่างหลากหลายที่จะค่อยๆ ปรากฏขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ อันเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะตน และเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น

เด็กที่ขาดอายุ ขาดความกระตือรือร้น และความสนใจใฝ่รู้ อันเป็นบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ และแก้ไขให้หายได้ยากนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการถูกห้ามปรามหรือดูว่าอยู่เสมอ เมื่อเขาทำการสำรวจหรือค้นคว้าของในวันแต่ละตะ

“เมื่ออย่างเข้าขวบที่สามถึงหกปี ช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการพัฒนาความคิดริเริ่ม หากเด็กมีพื้นฐานของความเป็นตัวของตัวเอง เด็กจะพร้อมที่จะสำรวจและริเริ่ม ทดลองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมั่นใจ และพัฒนาความคิดริเริ่มได้ดี ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับการส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองมักจะเป็นคนขาดกลัวและขี้อาย ขาดความมั่นใจในการริเริ่มทำสิ่งต่างๆ เด็กที่ชินกับการห้ามหรือฟังคำสั่งจากผู้ใหญ่เสมอ มักจะไม่กล้าทำสิ่งใดตามลำพัง จะต้องรอจนกว่าจะมีคนสั่งหรืออนุญาตเสียก่อน หากไม่ได้รับคำสั่งจะไม่กล้าทำสิ่งใดด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะถูกผู้ใหญ่ดุหรือตำหนิ เด็กเหล่านี้จึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และขาดความกล้าที่จะริเริ่มสิ่งใดๆ” (จินทนา ภาคบังกข : ๒๕๔๖, ๒๕)

การได้เล่นอย่างสุขใจของเด็ก เป็นช่วงเวลาทองของการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันเป็นวิธีที่พวกเขาสร้างขึ้นเองตามความคล่องแคล่วในการใช้ร่างกาย ความลื่นไหลของจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีอยู่

เล่นๆ เรียนๆ จากดิน ไม้ ทราย น้ำ

“ดิน ไม้ ทราย น้ำ” ของเล่นที่เด็กๆ ทั่วโลกโปรดปรานเป็นที่สุด เพราะสิ่งนี้ท้าทายและตอบโต้ต่อความกระหายใคร่รู้ของพวกเขาอย่างไม่หยุดยั้ง เราจึงพบว่าเขาจะไม่หยุดเล่น หยุดเรียนรู้ จนกว่า...ฟ้าจะมีมืด ท้องจะหิว หรือผู้ใหญ่จะขอร้อง อ่อนวอน เกมบังคับให้เขาเลิกเล่นเสียที

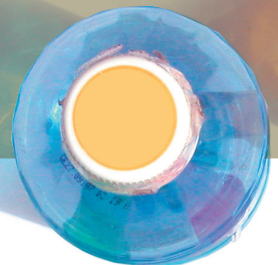

น่าเสียดายเหลือเกิน

หากเราละสายตาปล่อยให้เด็กเล่นโดยไม่เคยให้ความสนใจและใส่ใจ เพราะเราจะพลาดโอกาสที่จะได้พบกับความน่าอัศจรรย์ในการเล่นของพวกเขา พลาดโอกาสที่จะแวะเวียนเข้าไปใน “โลกของเด็ก...โลกใบเดิมที่พวกเราเคยอยู่” โลกที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา และมหัศจรรย์เสมอ

กติกาในการเล่น

โปรดอย่าพูดคำว่า...“อย่าเล่น” เพราะมันโหดร้ายเกินไปสำหรับเด็ก
สิ่งที่ควรทำคือ ตกลงกติกาก่อนเล่น และดูแลให้เขารักษากติกาโดยเคร่งครัด

หากนึกสนุกจะเล่นกับเด็ก ๆ อย่างเพลิดเพลิน ส่วนเข้าไป
แนะนำให้เขาเล่นอย่างโน้นอย่างนี้ โปรดสังเกตและ
ติดตามการเล่นของพวกเขาแล้วร่วมเล่นกับเขาโดยปล่อยให้
เขาเป็นผู้นำในการเล่น

หากเราให้เด็กได้อยู่ได้เล่น ได้คลุกคลีอย่างสุขใจ
กับดินไม้ทรายน้ำ เราจะวางใจที่จะฝาก
โลกธรรมชาติทั้งใบไว้กับเด็ก

ดิน

ความเนียนนุ่ม ที่สร้างการเรียนรู้
ความงาม และความสุขใจ

ปั้น ปั้น ปั้นไปได้ช่วยยับ

ความเหนียวที่พอเหมาะพอดีของดินเหนียว ทำให้มี
และนิ้วเล็กๆ ได้ออกกำลัง และเป็นนิ้วที่จะทำงานได้
คล่องแคล่ว ว่องไว ขยันขันแข็ง

มือปั้นดิน ใจถึงดาว

ดินเหนียวมีความยืดหยุ่น จึงแปลงร่างได้หลากหลายดั่งใจนึก
จะเป็นไดโนเสาร์ ดอกไม้ หรือ รถไฟ
จินตนาการกว้างไกลก็ไปถึง

ดินเหนียวยัดเกาะ และต่อเชื่อม

ดินเหนียวเหนียวสมชื่อ จึงใช้ยึด เชื่อม กับวัสดุอื่นๆ
สร้างสรรค์งานที่หลากหลายยิ่งขึ้น

ก่อร่างเพื่อคงรูป

ความเหนียวขึ้นและนุ่ม จึงใช้สร้างสรรค์งานประติมากรรม งานปั้น งานขึ้นรูป
ต่างๆ และพร้อมให้ปรับปรุงแก้ไขได้เมื่อยังไม่ถูกใจ แต่เมื่อตั้งทิ้งไว้ให้ลมโกรก
ดินจะค่อยๆ แข็งตัวและคงรูป จะลงสี จะเคลือบต่อไปก็ได้

ราคาต่ำคุณค่าสูง

ดินเหนียวที่มีคุณค่ามากมาย ทั้งทำให้สนุกกับความคิดสร้างสรรค์
และบริหารกล้ามเนื้อมือ หากซื้อได้ราคาถูกมาก ทำให้เด็กๆ ทำงานนั้นได้
ในปริมาณมาก ๆ โดยไม่ต้องกังวลกับงบประมาณ และยังสามารถกลับมาใช้ได้ใหม่อีก
ด้วยการนำดินที่แข็งตัวมาทุบและแช่น้ำทิ้งไว้เท่านั้น

ไม้

กิ่งไม้ ก่อนไม้ และใบดอก

เรียนรู้ธรรมชาติจากธรรมชาติ

การเรียนรู้ธรรมชาติจากการเล่นสนุก คลุกคลี และใกล้ชิดกับต้นไม้ ใบหญ้า ผีเสื้อ และกบเขียว ตั้งแต่เยาว์วัยเป็นการเรียนรู้ที่ “เข้าไปถึงแก่น” ไม่ได้อยู่แค่เปลือกผิว เพราะเต็มเปี่ยมไปด้วยการเรียนรู้ที่น่าประทับใจ เห็นคุณค่า และสานความผูกพันที่ลึกซึ้งกับธรรมชาติ

การเรียนรู้ที่ขยายตัวออกไปได้ไม่มีที่สิ้นสุด เรื่องราวของธรรมชาติ และธรรมชาติกับผู้คน

ใบไม้แต่ละใบ กิ่งไม้แต่ละกิ่งมีเรื่องราวให้สืบเสาะสาวไปได้ไกล เป็นของต้นใด เกิดมาจากไหน โตมาอย่างไร ใครเป็นคนปลูก ปลูกอย่างไร ทำไมเป็นอย่างนี้ มีดีอย่างไร ฯลฯ

ความหลากหลายของกิ่งไม้ ก่อนไม้ และใบดอก

สู่ทักษะในการจัดหมวดหมู่และจำแนกแยกแยะ

ด้วยรูปร่าง รูปทรง สีสัมผัสที่หลากหลาย ของกิ่งไม้ ก่อนไม้ และใบ ดอก ช่วยสร้างทักษะเพิ่มขีดความสามารถและความเชี่ยวชาญในการจัดกลุ่ม จัดหมวดหมู่ จัดประเภท ได้หลายลักษณะ เป็นพื้นฐานสำคัญในการคิดเชิงเหตุผล ควบคู่ไปกับการสังเกตอย่างละเอียดลออ

รู้จักหาความสุขเพลิดเพลินได้จากความสงบ
เด็ก ๆ บรรจงจัดวางดอกไม้กลีบบางที่หามาจากใต้ต้นไม้
เก็บกิ่งไม้เล็ก ๆ กิ่งแล้วกิ่งเล่าปักบนดิน ก้ม ๆ เงย ๆ กับ
การเก็บเมล็ดต้อยติ่ง ที่ต้องเลือกเฉพาะเมล็ดแก่เท่านั้น
ภาพของการเล่นที่ดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป

การสรรหาของเล่นจากธรรมชาติรอบตัวด้วยตนเอง
ช่างแตกต่างจากการเอาปืนเอาดาบวิ่งเล่น
ไล่ล่ากัน หรือการแข่งขันกับเกมคอมพิวเตอร์โดยสิ้นเชิง

ทราย

พื้นทรายกับก้อนกรวด

พื้นฐานคณิตศาสตร์กับพื้นทรายและก้อนกรวด

ตัก ตัก ตวง ตวง กับจำนวนที่นับไม่ได้ กลายเป็นปริมาณมาก น้อย
เรียง เรียง วาง วาง กับจำนวนที่นับได้ กลายเป็นหนึ่ง สอง สาม
เรียนรู้คณิตศาสตร์มากมายจากพื้นทราย และก้อนกรวด
ที่มาก-น้อย เท่ากับ-ไม่เท่ากับ มากกว่า-น้อยกว่า การเพิ่มลด
ทีละ ๑ และการเพิ่มลดมากกว่า ๑ การแบ่ง การทวิคูณ
อนุกรมหลายแบบ เรียงลำดับหลายวิธี ฯลฯ

แยกแยะความแตกต่างที่น้อยนิด

คือ การฝึกสายตาก็คมไว

ก้อนกรวดมีรูปร่างสีลัน ขนาดที่แตกต่างกันบ้าง คล้ายกันบ้าง แต่ธรรมชาติย่อมสร้างควมไม่ซ้ำแบบเสมอ ดังนั้น แม้ในความเหมือนกันอย่างที่สุดนั้น กรวดแต่ละก้อนก็มีความต่าง การรู้สึกถึงความแตกต่างที่น้อยนิด คือการช่วยฝึกทักษะการสังเกตที่ละเอียดลออ และคมไว

จินตนาการที่แสนบันเทิงใจกับพื้นทรายและก้อนกรวด ด้วยความไม่คงรูปของเม็ดทราย และความหลากหลายของก้อนกรวดทำให้เด็ก ๆ สามารถจินตนาการกับความหลากหลายได้ไม่รู้จบ

น้ำ

ความจำเริญที่สร้างการเรียนรู้
ความงามและความสุขใจ

เล่นๆ แต่เป็นการสะสมความเพียรพยายาม
การรินน้ำ กรอกน้ำ เทน้ำจากขวดหนึ่งไปขวดหนึ่ง
ดูเหมือนเป็นการกระทำที่ซ้ำไปซ้ำมา
หากมองอย่างละเอียด จะพบว่าเด็ก ๆ พยายามที่จะ
พัฒนาความสามารถของตนเองอย่างไม่ลดละ
เขาฝึกฝนการใช้มือ การใช้การทำงานประสานกัน
ระหว่างมือกับตาเพื่อให้ทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว

เล่นกับน้ำ คือการเรียนรู้สู่วิทยาศาสตร์

การเล่นกับน้ำเป็นการสอนให้เข้าใจธรรมชาติของน้ำอย่างรู้จักคุ้นเคย น้ำมีเรื่องราวมากมายที่กระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ เช่นการทำละลาย การดูดซึม การลอยจม การเปลี่ยนรูปทรง การเปลี่ยนสถานะ การไหล ระดับน้ำ การระเหยและอื่น ๆ อีกมากมายชวนให้เด็ก ๆ ตื่นเต้นที่จะเรียนรู้

แสงหักเหสร้างความงาม

ความโปร่งใสของน้ำสร้างกับการหักเหของแสง
สร้างความงดงามให้เกิดขึ้นทั้งที่น้ำและเงาสสะท้อนของน้ำ

น้ำกับสี สีกับน้ำ พसानความงามและวิทยาศาสตร์ให้เป็นหนึ่งเดียว

คุณสมบัติพิเศษของน้ำคือการทำละลายและการดูดซึม ช่วยให้การเล่นสีน้ำมีการซึมของสี และการแพร่กระจายจากสีที่มีความเข้มข้นมากสู่ความเข้มข้นน้อย น้ำจะนำพาสีหนึ่งไปสู่อีกสีและก่อให้เกิดสีใหม่ ๆ ที่น่าอัศจรรย์
การเล่นสีกับน้ำจึงเป็นการเรียนรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ควบคู่กันไปกับการสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ความเย็นสร้างความสุขใจ

ความเย็นของน้ำ และความรู้สึกเปล็ดเพลินขณะเล่นน้ำทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสบายใจ สนุกสนาน สำหรับเด็กที่อารมณ์ไม่ดี น้ำก็ช่วยให้รู้สึกผ่อนคลายลงได้

เมื่อคุณเคยกับ ดิน ไม้ ทราย น้ำ
ที่เป็นของเล่นจากธรรมชาติเป็นอย่างดีแล้ว
การใช้จินตนาการผสานการแสดงออกทางศิลปะ
ก็เป็นช่องทางสำคัญอีกช่องทางของการสร้าง
สุนทรียภาพที่ละเอียดอ่อนขึ้นในลำดับถัดมา...

นิทรรศการสนุกคิดประดิษฐ์ศิลป์ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ๒๕๕๘

สร้างสรรค์กิจกรรมโดย

โรงเรียนอนุบาลมณีรัตน์

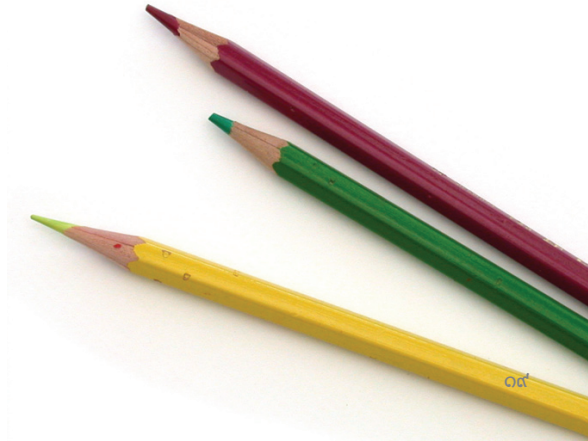
โรงเรียนอนุบาลชัยพฤกษ์

โรงเรียนอนุบาลช่างเผือก

โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัย)

โรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์

โรงเรียนเพลินพัฒนา

ศิลปะก่อเกิดสุนทรียภาพ

เพราะ...เด็ก ๆ จะซึมซับความปราณีต งดงาม
จากงานศิลปะที่ได้พบเห็น ได้ลงมือทำ
สั่งสมไปเป็นจิตใจที่ปราณีต อ่อนโยน ไม่แข็งกร้าว
เป็นจิตใจที่รับสัมผัสได้ไวต่อความงามที่อยู่รอบตัว
จะทำงานสิ่งใดก็ต้องทำให้ดี ไม่ยอมที่จะทำเพียงได้ทำ

หมั่น ชักชวนให้เด็กได้เห็นความงามของสิ่งรอบตัว
ให้โอกาสเด็กได้พบเห็นรูปแบบของงานศิลปะที่หลากหลาย
จัดมุมเล็ก ๆ มีกระดาษ สี และดินสอให้เด็กได้สร้างสรรค์
ผลงานอย่างอิสระ

ศิลปะส่งเสริมพลังแห่งสมาธิและความเบิกบาน

เด็ก ๆ จะสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างเพลิดเพลิน
และจดจ่อจนแทบลืมเวลา
สมาธิจะเป็นพลังงานให้กับการทำงานของสมอง
ความเบิกบานใจจะทำให้สมองเปิดการเรียนรู้ได้อย่างฉับไว

ควรหาบรรยากาศ มุมสบายสำหรับการทำงานศิลปะของเด็ก
ไม่รบกวนใจขณะเด็กสร้างสรรค์ผลงาน
ให้ความสำคัญของการจัดสรรเวลาให้เด็กได้ทำงานศิลปะ

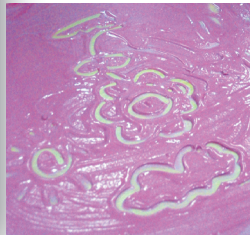
ศิลปะเป็นสะพานสู่ศาสตร์สาขาอื่น

เชื่อมโยงการทำงานของสมองทั้งสองซีก

ผลงานจากจินตนาการ สู่การสะท้อนความรู้สึกเป็นภาษาพูด ภาษา
เขียนที่มีแบบแผน จากการผสมสีตามอารมณ์ความรู้สึก การสังเกต
ทดลองและค้นพบสิ่งใหม่ สู่ความเข้าใจกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
จากการลากเส้นเขียนภาพ สู่เรื่องราวของการกะประมาณ
อัตราส่วน รูปทรงเรขาคณิต

ขยับนิ้ว ละเลงสี

ละเลงสีจากแป้งดินสอพอง
ของเล่นที่ทั้งสีสวย หอมและ
นุ่มนวล กระตุ้นประสาทรับ
สัมผัสที่หลากหลาย

ละเลงสีจากแป้งดินสอพอง ของเล่นที่ทั้งสีสวย หอมและนุ่มนวล
กระตุ้นประสาทรับสัมผัสที่หลากหลาย

แป้งเนื้อนุ่ม สีสวย และกลิ่นหอมๆ ชวนให้อาสาองมือจุ่ม
ประสาทรับรู้การทำงาน มือและนิ้วได้บริหาร
ขณะเดียวกันแป้งสีสวย ก็เกิดรูป เกิดลวดลาย
ชวนให้คิดเป็นสิ่งที่นั่น สิ่งนี้ ตามจินตนาการ

หากอยากเก็บภาพหรือลวดลายที่วาดไว้
นำกระดาษแข็งขนาดพอเหมาะ วางลงบนผลงานวาด
กดกระดาษเหมือนงานพิมพ์ ตากให้แห้ง

การเล่นนี้ทั้งสนุก เพลิดเพลิน และได้รับสัมผัสที่หลากหลาย
ไม่ว่าจะเป็นกลิ่น สี และมือสัมผัส จะช่วยกระตุ้นการทำงาน
ของสมอง กระตุ้นประสาทการสัมผัส ให้มีความคมไว
ละเอียด แม่นยำ ในการจำแนกแยกแยะ

เด็กเบิกบานใจ ผู้ใหญ่นับสนุน การเล่นละเลงสี

ช่วยกันตระเตรียม ตัก ตวง ผสมแป้ง เติมน้ำ เติมหกกลิน
ได้ความร่วมมือร่วมใจ ทำอะไรต้องช่วยกัน

ใส่ผ้ากับเบื่อน ถังน้ำเล็กๆ ล้างมือ พร้อมผ้าเช็ดมือ
เสื่อจะได้ไม่เลอะ พื้นจะได้ไม่เปรอะเบื่อน

ขณะทำแป้งเพื่อละเลงสี อะไรเปลี่ยนไป อะไรเปลี่ยนแปลง
ฝึกให้เด็กคิด ขวนสงสัย ให้ทดลองหาคำตอบ

หากเอานิ้วจุ่มไปแล้ว ไม่คืนกับแป้งหยุ่นๆ ทำหน้ายุ่งๆ
ผู้ใหญ่ควรทำให้ดูด้วยท่าสนุกๆ ขวนให้จุ่มทีละนิดทีละนิ้ว

แป้งอะเลงสี

สูตรดินสอพอง (อนุบาลชัยพฤกษ์)

วัตถุดิบ

ดินสอพอง	๒	ส่วน
น้ำเปล่า	๑	ส่วน
กาวน้ำ	๑/๒	ส่วน

สีผสมอาหาร

ขั้นตอนการทำแป้ง

๑. นำดินสอพองละลายกับน้ำเปล่าให้เป็นเนื้อเดียวกัน
๒. เติมหกาวลงในแป้งที่ผสมไว้
๓. เติมสีผสมอาหาร แล้วกวนให้เข้ากันเป็นเนื้อเดียว

ข้อดีของสูตรแป้งชนิดนี้

๑. การผสมแป้งไม่ต้องผ่านความร้อน หรือทำให้แป้งสุก
๒. หลังจากการเล่นกิจกรรมแป้งสี เด็กจะล้างแป้งออกจากมือได้ง่าย
๓. เมื่อผสมแป้งแล้วแป้งไม่เน่าเสีย แป้งที่เหลือเก็บในภาชนะที่มิดชิดจะสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก

เล่นแสง เล่นเงา

ศิลปะกับแสงเงา
ศิลปะให้สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์
ได้คิดสงสัย ได้ทดลอง และค้นพบ

การเล่นแสงเล่นเงา ชวนให้คิดว่าศิลปะและวิทยาศาสตร์
ไม่เคยแยกขาดจากกัน

แสงเงาก่อให้เกิดความงาม ชวนให้คิดประดิษฐ์ผลงานศิลปะ
วิทยาศาสตร์และธรรมชาติ

แสงเงาก่อให้เกิดความประหลาดใจ ชวนให้ค้นหาและทดลอง

เล่นแสง เล่นเงา เล่นได้จากแสงจากหลอดไฟ และแสงธรรมชาติ

เล่นแสง เล่นเงา เล่นได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

เล่นแสง เล่นเงา เล่นได้กับตัวเรา วัสดุหลากหลาย

ทั้งที่เป็นวัตถุทึบแสง และโปร่งแสง

เด็ก ๆ หยิบกระดาษแก้วใส สีสวย ๆ หยิบสีน้ำมันสีนี้ขึ้นส่องดู
หยิบดูจนพอใจแล้วก็หันมาหยิบสีเทียนแท่งโตขึ้นจับกระดาษมือ
แล้วลากเส้นเป็นตัวละครที่ตนฝันถึง เจาะกระดาษให้เป็นช่อง ๆ
ตกแต่งด้วยกระดาษแก้ว

นำผลงานขึ้นส่องกับไฟ ผลงานฉายแสงขึ้นจอผ้า
สีหน้าของเด็ก ๆ เต็มไปด้วยความปลื้มปิติและตื่นเต้น
ภาพขยายมหัศจรรย์ สีสวยที่สดใสอยู่บนจอ
ภายในสมองของเขาครุ่นคิดว่า
ทำไมหนอ สีแต่ละแบบ กระดาษแต่ละชนิด
ถึงปรากฏออกเป็นภาพ สี และแสงเงาที่ต่างกัน

ความสนุกบวกเข้ากับความสนใจใคร่รู้
จึงเร้าใจให้พวกเขาเล่นไป ทดลองไปไม่เลิกراجกว่าจะอึดใจ

เด็กเบิกบานใจ ผู้ใหญ่สนับสนุน การเล่นแสวงหา

ชวนกันค้นหาความสวยงามรอบตัวที่เกิดจากแสวงหา
เร้าใจให้สังเกต อยากเล่น อยากลอง

ช่วยกันเตรียม เตรียม ค้นหา เลือกสรรวัสดุที่หลากหลาย
สนุกได้ตั้งแต่ช่วยกันค้น ช่วยกันหา ช่วยกันเตรียม

ปล่อยให้เด็กเล่นสนุก ผู้ใหญ่ช่วยด้วยคำถาม
ถามให้เด็กคิด ชวนสงสัย ให้ทดลองหาคำตอบ

เมื่อเด็กซักถาม พยายามแนะนำให้คิดไปเรื่อยๆ จนได้คำตอบ
อย่าด่วนให้คำตอบ เดี่ยวๆเดี๋ยวตัวที่จะรอให้ผู้ใหญ่บอก
ให้เขาได้ใช้ความพยายามในการคิด ภูมิใจที่คิดได้ คิดเป็น

เมื่อเด็กอวดผลงานอย่างภูมิใจ ผู้ใหญ่ชื่นใจและให้คำชม
ให้เขาเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในการเป็นคนช่างคิดช่างทำ

ปะติด ปะต่อ

บล็อกไม้ กิ่งไม้ และเมล็ดพืช
ของเล่นที่เล่นไม่รู้เบื่อ
พัฒนาความคล่องของสมอง
และสองมือ

ใครจะคิดบ้างว่า เพียงบล็อกไม้ชิ้นเล็กๆ กิ่งไม้
และเมล็ดพันธุ์พืชจะกลายเป็นของเล่นที่แสนวิเศษสำหรับเด็ก ๆ

ความคิดโลดแล่นตามจินตนาการ สรรสร้างงานตามใจฝัน
อย่างไม่รู้เบื่อ ขณะสมองใช้ความคิด จิตใจจดจ่อเป็นสมาธิ
สายตาจับจ้องกับสิ่งที่อยู่ตรงหน้า

นี่วันน้อย ๆ จัดวาง ขยับปรับแต่ง หาความสมดุล ในที่สุดบล็อก
ใหญ่น้อย หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า... ทั้งเหลี่ยมทั้งกลม ทั้งยาวทั้ง
สั้น ทั้งหนาทั้งบางก็ค่อย ๆ ก่อร่างปะติดปะต่อกัน แต่งเติม
แต้มสีเส้นด้วยเมล็ดพันธุ์และกิ่งไม้แห้งที่หาได้รอบ ๆ ตัว

คุณค่าจากธรรมชาติ สอดประสานกับศักยภาพของเด็กน้อย
ก่อให้เกิดความสุขใจ จากผลงานที่สร้างสรรค์ด้วยตัวของเขาเอง
บอกเล่าเรื่องราว บอกความรู้สึก บอกความในใจ
ที่ผู้ใหญ่อย่างเรา ๆ ต้องทำความเข้าใจแล้วรู้ในเรื่องเดียวกัน

ข้อสังเกตพัฒนาการ การเล่นบล็อกของเด็ก

เด็กๆ ใช้บล็อกสร้างสิ่งต่างๆ ตามจินตนาการได้หลายรูปแบบ และจะพัฒนาการเล่นบล็อกไปตามลำดับขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ ๑ ถือบล็อกเดินไปมา หรืออาจนำมาวางเป็นกองอย่างไม่เป็นระเบียบ ทำความคุ้นเคยกับไม้บล็อก หยิบ จับ ส้ารวจ
- ขั้นที่ ๒ นำบล็อกมาต่อเป็นหอคอยสูง วางซ้อนกันอย่างไม่สม่ำเสมอ หรืออาจเป็นแถวตามแนวนอน เว้นระยะห่างระหว่างบล็อก
- ขั้นที่ ๓ เด็กสร้างสะพานโดยใช้บล็อก ๒ ก้อน ทำเป็นเสา และเชื่อมเสาด้วยบล็อกก้อนที่ ๓ เมื่อค้นพบเทคนิคในการสร้าง เด็กจะเริ่มทำซ้ำแล้วซ้ำอีก
- ขั้นที่ ๔ เด็กวางบล็อกเป็นวงกลมล้อมรอบเหมือนรั้ว โดยไม่เหลือช่องว่างระหว่างบล็อก นำรูปแบบหรือวิธีการที่เรียนรู้มาใช้ประกอบการสร้าง
- ขั้นที่ ๕ เด็กก่อบล็อกตามจินตนาการ มีการออกแบบสิ่งก่อสร้างไว้ให้ได้สมดุล ตกแต่งให้มีแบบต่างๆ
- ขั้นที่ ๖ เด็กให้ชื่อสิ่งที่ตนสร้าง หรืออาจมีการวางแผนให้ชื่อก่อนสร้าง
- ขั้นที่ ๗ เด็กแสดงจินตนาการจากสิ่งที่เด็กสร้าง มีรายละเอียดซับซ้อนมากขึ้น ตั้งชื่อ เล่าเรื่องสิ่งที่ตนสร้าง

เด็กเบิกบานใจ ผู้ใหญ่สนับสนุน เล่นบล็อกไม้ กิ่งไม้ และเมล็ดพืช

ช่วยกันสะสมเก็บตกกิ่งไม้ ใบไม้แห้ง เมล็ดพืช
ธรรมชาติใกล้ตัว ของเล่นใกล้มือ ไม่ต้องซื้อไม่ต้องจ่าย
ทอนท่อนไม้ กิ่งไม้ ให้เป็นบล็อก

ผู้ใหญ่ช่วยตัด เด็ก ๆ ช่วยขัด ทำของเล่นเองได้ไม่ยากเย็น
ให้เล่นอิสระ ขวนกันเล่น เล่นด้วยกัน เป็นสิ่งดี
ให้เด็กได้คิด ให้เด็กได้ทำ

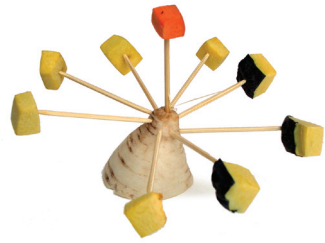
แนะนำแต่ต้องไม่กำกับให้คิดอย่างไร ทำอย่างไร
ชวนเด็กคิดว่าจะเล่นที่ไหน เล่นอย่างไร
และเก็บตรงไหน ฝึกวินัยเด็กไว้เป็นนิสัย

ผู้ใหญ่ไม่ปวดหัว

ต่อบล็อกแล้วอยากปะติด คิดจะใช้เป็นกาว
เรื่องของร้อน ต้องสอนให้บอกผู้ใหญ่

เด็กโตหน่อยให้ทำเองได้ แต่ต้องดูแลใกล้ชิด

ศิลปะ กับพืชผัก สวนครัว

ความใฝ่รู้เคียงคู่จินตนาการ
ผักที่เคยอยู่ในจาน ก็สร้างผลงานได้เช่นกัน

สำหรับเด็ก ๆ ที่เต็มเปี่ยมด้วยจินตนาการ และความใฝ่รู้
พืชผักสวนครัวก็อาจเชิญชวนให้อยากรู้ อยากรอง
อยากเล่นและสร้างสรรค์

เด็ก ๆ หยิบจับ สัมผัส และดม ดู
ผิวหยาบ ผิวเกลี้ยง กลมกลิ้งหรือรียาว
หอมอ่อน ๆ หรือกลิ่นฉุน ผลนุ่มหรือว่าแข็ง
ลองบีบ ลองกดด้วยกำลังของนิ้วมือ
ลองเอาไม้จิ้มฟันลองปักดูลองจิ้มดู

เกิดความคิดที่จะสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ
พอใจ สุขใจที่ได้สร้างสรรค์ไปตามความฝันของตนเอง

โอกาสที่ได้สัมผัสรับรู้ คือโอกาสที่ได้ฝึกวิเคราะห์
โอกาสทดลองทำในสิ่งที่คิด คือโอกาสที่ได้ฝึกการสังเคราะห์

ประติมากรรมพืชผักสวนครัว

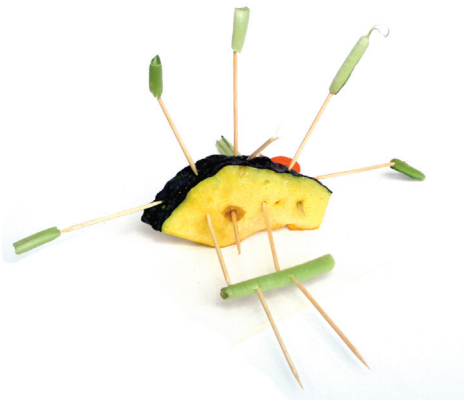
ประติมากรรมเติมต่อความคิดและความงาม

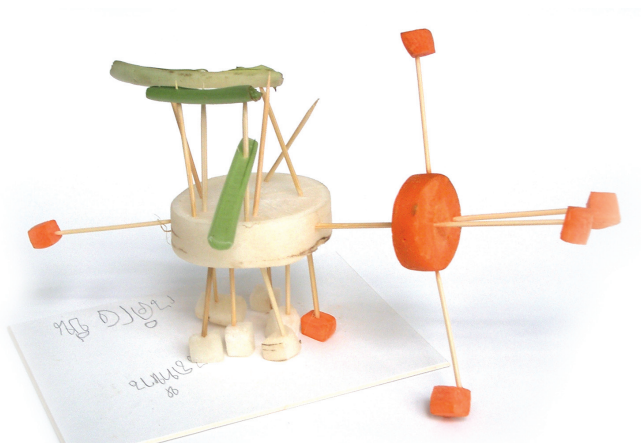
กว่าจะเป็นประติมากรรมตามใจนึก เด็ก ๆ ต้องคิด ต้องสังเกต
รูปทรงและสีสันทันที ยิ่งสร้าง ยิ่งแต่งเติม ยิ่งต่อความคิด

ใช้มือและตาประสานสัมพันธ์และการกะน้ำหนักมือ ในการปัก
การจิ้ม อย่างจดจ่อ มีสมาธิ เมื่อโครงสร้างและน้ำหนักไม่สมดุล
เขาจะแก้ปัญหาอย่างไรไม่ให้ล้ม...ไม่ให้เอียง

ในที่สุดเด็ก ๆ ก็ได้รับความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

บนความงดงามของประติมากรรมสวนครัว ต่างคน ต่างความคิด
ต่างวิธีทำ ศิลปะสร้างสรรค์นำสู่การคิดที่หลากหลาย

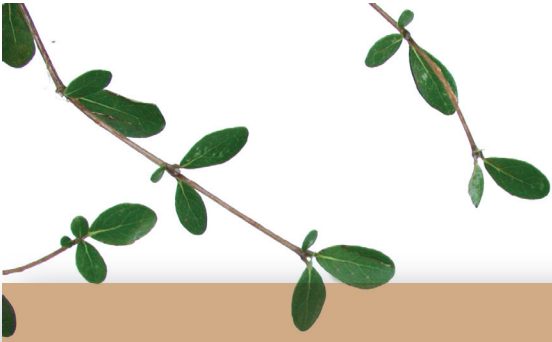
เด็กเบิกบานใจ ผู้ใหญ่สนับสนุน
ประติมากรรมพืชผักสวนครัว

ยอมยกผักสวนครัวที่ไม่ใช้ หรือผักที่แก่เกินไปให้เด็กเล่น
เด็ก ๆ เพลินใจ เพราะผู้ใหญ่ใจดี

ล้างผักให้สะอาดก่อนให้เด็กเล่น ผู้ใหญ่รอบคอบ เด็ก ๆ ปลอดภัย

ให้ลองจับปลายไม้จิ้มฟัน จะหยิบจะจับอย่างรู้จักระวังตน
และคนอื่น ของแหลมคม ต้องสอนว่าเล่นอย่างไรจึงจะปลอดภัย

หน้าต่างแห่งโอกาสหลายบานเปิดออกได้ด้วยการเล่นกับ ดิน ไม้ ทราย น้ำ และกับงานศิลปะอย่างสนุกสนานนำพาให้สิ่งดี ๆ ที่มีคุณค่าต่าง ๆ ซึมซับเข้าสู่ใจ สู่ความคิด และบุคลิกภาพของเด็กอย่างไม่รู้ตัว

ความพากเพียร ความคิดอิสระ ความคิดสร้างสรรค์
ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน เบิกบานใจ
ความตื่นเต้น ท้าทาย

ความสามัคคี ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ
ความกล้าคิดกล้าทำ ความกล้าตัดสินใจ
ปฏิภาณในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
ทักษะทางการสื่อสาร ความเชื่อมั่นในตนเอง
ความมุ่งมั่น ตั้งใจ การใคร่ครวญ พิจารณา
ความมีสมาธิจดจ่อ ต่อเนื่อง ความสุขจากการสำเร็จ ฯลฯ
ล้วนได้มาด้วยการเล่นอิสระของเด็ก

หนังสือแนะนำ

๑

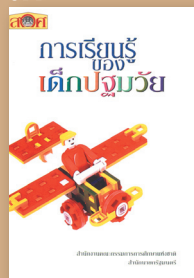

๑. สักการสดดีสมเด็จพระรัตนมหาธิราชรังสฤษฎิ์. ฉันทนา ภาคบงกช, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๖, ๑๒๒ หน้า ภาพประกอบ.
๒. การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย. นภเนตร ธรรมบวร, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๔, ๑๙๐ หน้า.

๒

๓. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (๐-๕ปี) : แนวคิดของกลุ่มนักการศึกษา. ภรณี คุรุรัตน์และคณะ, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๒, ๑๑๐ หน้า.
๔. เด็กตามธรรมชาติ ๒ คู่มือดูแลและเสริมสร้างศักยภาพเด็กในเจ็ดปีแรก. จอห์น บี ทอมสัน และคณะ วิศิษฐ์ วังวิญญู แปล, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๖, ๓๕๖ หน้า ภาพประกอบ.

๓

๔

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัชมุนตรี

เรียบเรียง : ธิดา พิทักษ์สินสุข / วิมลศรี ศุภิลวรรณ ฝ่ายพัฒนาการศึกษา โรงเรียนเพลินพัฒนา
จัดวางและออกแบบ : นรินทร์ ปานประดิษฐ์ ส่วนโสตทัศนูปกรณ์ โรงเรียนเพลินพัฒนา

